

A haladó konzervativizmus

Írta: GÖMBÖS GYULA honvédelmi miniszter.

A Budapesti Hírlap félszázados fennállásának folyamán mindenkor a konzervatív világnézetnek volt harcos és nagyhatású organuma, anélkül, hogy bármikor vaskalaposná, maradvány, még kevésbé, hogy elmaradottá vált volna. A Budapesti Hírlap szellemi irányát mai megfogalmazásunkban: *haladó konzervativizmusnak* nevezzük.

A forradalmat megelőző évtizedekben a konzervatív világnézet erősen háttérbe szorult, hogy úgy mondjam, defenzívába került és előtérbe nyomultak olyan eszmék, amelyek vérmes ígéretekkel és agresszív megjelenésükkel amazt szinte teljességgel száműzték a nemesi kuriák falai közé, ahol azután nem volt módjában, hogy a nemzet összességére kiható és azt irányító életjelt adhatott volna magáról. Ahogy én látom a világ fejlődését, a „jövő a haladó konzervativizmusé. Ez lényegében nacionalista világnézet, melynek tengelyébe a szemben a forradalom előtti szemlélettel, mely a szabadság, egyenlőség és testvériség tüzén melegegdedve, az egyént helyezte előtérbe.

A konzervatív szemlélet módszere: nagy nemzeti célok felismerése és kitűzése. *Külpolitikai téren* annak a törekvésnek kell dominálnia, hogy a nemzet szuverénitása és önállósága a maga teljességében érvényesüljön; a *belpolitikában*, hogy minden egyén, szervezet és intézmény, továbbá valamennyi törvény csak akkor és addig bír jelentőséggel és jogosultsággal, amíg a nemzet kollektív érdekeinek szolgálatában áll.

A haladó konzervativizmus e nagy elvek mellett zászlajára írhatja a világosan megfogalmazott és intranzigens *nemzeti kultúra* szolgálatát, melynek gyökérszála a faj és a nemzet eredetének szinte mitológiai távolságában nyúl el és melynek lényege: kifejleszteni mindent, ami magyar érték. *Piedesztálra* kell emelni a magyar tehetséget; meg kell tartani nemzeti és népi sajátosságainkat, kiküszöbölni minden idegen elemet, ami sajátos kultúránk kiépítéséhez nem feltétlenül szükséges.

A haladó konzervativizmus zászlójára felrajzolhatjuk a *szociális gondolkodás* eszményeit is. Ennek lényege nem az elavult jelszavakban van, hanem abban a kötelezettségben, hogy minden magyar ember anyagi és erkölcsi jólétéről tényleg gondoskodni kell, ha lehet, a társadalom tevékenysége útján, de talán még jobb intézményesen, modern törvényalkotással. A gazdagnak meg kell értenie, hogy vagyoni jóléte fokozott kötelezettségeket és áldozatokat ró rá, azoknak a javára, akik vele együtt élnek és halnak az egyetemes nemzeti érdekek szolgálatában. Nem szociális megoldás az alalmazásosztogatás. *Becsület munkát* nyújtása révén kell módot adni mindenkinek, hogy megéljen és egy faj erősítő gazdasági berendezkedés révén — melynek egyik alapkövetelménye az egészséges birtokelosztás — a vitalitással és produktív készséggel rendelkező egyéneknek módot kell nyújtani a fokozatos érvényesülésre és gyarapodásra. Magyarország elsősorban agrár-állam és az *agrárkérdések* kell, hogy egész gazdasági politikánkat dominálják. *Gazdagsági rendszerünk átstrukturálásának* szükséges voltát az illetékes tényezők már felismerték és nem kétséges, hogy fejlődésünk ebben az irányban várható. Az agrárérdekek fokozottabb hangsúlyozása azonban egy percre sem foglалhatja magában akár az *iparnak*, akár a *kereskedelenek* a veszedelmét, vagy károsodását, sőt ellenkezően, az összes produktív gazdasági ágak oly harmonikus együttműködése és kifejlesztése a cél, mely építő biztossítja külkereskedelmünk érvényesülését, mint itt bent a termelés és a fogyasztás kiegyensúlyozottságát.

A haladó konzervativizmus lényegében minden inkább lehet, mint antidemokratikus. A társadalomban való érvényesülés kvalifikációja *nem a születési előjog*, hanem az *egyéni valódi*

értéke, abban a vonatkozásában, amennyiben hasznossá válhat az államra, a nemzetre és a társadalomra. Generális jelszavunk: *a munka*, törekvésünk: *the right man on the right place!* Ez pedig nem agyrem, nem valami holdkóros és teljesíthetetlen elképzelés, hanem *tisztán a szervezés pozitív feladata*. Sokan vannak, akik konzervatív világnézet alatt egyes társadalmi osztályok kiválóságainak ápolását és konzerválását értik. A XX. században én kiváltságos osztályt csak egyet ismerlek el: és ez a *nemzeti és emberi értékek arisztokráciája*. A haladó konzervativizmus a gyakorlatban akkor lesz megvalósítható, ha a nemzet ennek az *érték-arisztokráciának* kerül a vezetése alá. Ennek az osztálynak a tagjai, szerintem, nem nélkülözhetik a következő jellemvonásokat:

történelmi érzék;
szigorú erkölcsi világnézet;
jellem;

tehetség és akarat s mindez egészséges testben, megáldva fanatikusan hinni tudó lélekkel, úgy a maga, mint nemzetének sikereit illetően.

Erre a zászlóra felírnám a *sok magyar problémáját* is. A Budapesti Hírlap a harmincmillió magyar célkitűzése alatt harcolt. Ebben a programban feltétlenül találkozom a Budapesti Hírlappal, mert meg vagyok győződve, hogy a nemzetek életében a jellembeli és szellemi kiválóság mellett a *mennyiség*, vagyis a *faj szaporaság* a legfontosabb, sőt döntő tényező. Szükségünk van olyan gazdasági és szociális politikára, mely lehetőséget nyújt arra, hogy a magyarok épügety szeressék a gyermekeket, mint az olaszok a *bambinot*. Kár minden kivándorolt magyarért, kár minden magyarért, aki idő előtt pusztul el és kár minden magyar lélekért, — amely nem született meg. Ahogyan a méhészt,

ha családjai megszaporodnak, új kaputarakat állít fel, úgy kell követelnünk, hogy *hely adassék mindazoknak a magyaroknak, akik eddig itthon nem tudtak helyet találni*. Nagy és szopora néptörzsek mindenkor erős expanziós tendenciákat mutatnak. Ha ez az erő belső lelki és szellemi értékekkel is párosul, akkor nem kell féltetni Magyarország jövőjét.

Hirdette a Budapesti Hírlap a *magyar imperializmus* programját is. A háború alatti és előtti imperialista célkitűzésekkel nem értek egyet. Olyan imperializmus volna ez, amelynek jogosultságát sok tekintetben kétségbe lehet vonni. Az én imperializmusom az *élniakarás* kategorikus imperializmusából folyik és azon a jögon nyugszik, melynek forrása az ősi magyar állam és amely nem brutális erőként akar érvényesülni, hanem abból a belső energiából következik, amelyet a néplelek valósága kifejt. Állítom, hogy a *magyar csirájában életképes*, csupán az kell, hogy minden intézményét és célkitűzését ehhez a belső életképes maghoz, ennek természetes fejlődési tendenciáihoz alkalmazzuk és mint honvédelmi miniszter hozzáteszem, hogy az a nemzet, melynek fiai katonás erényekkel rendelkeznek, fokozottabban tesz bizonyosságot arról, hogy számára az Isten az életet rendelte és nem a halált.

A Budapesti Hírlap ötvenéves multra tekint vissza. Nehéz időkben, eszmék, irányok és nézetek zavaros kaoszában útmutató volt azok számára, akik ösztönösen, de tudatos elgondolások alapján is a klasszikus nacionalizmus megőrzésében és fejlesztésében látták nemzetünk létfeltételét. Ma, ha csonka határok között is, de megvalósultak a nacionalista magyarság álmái. A Budapesti Hírlap ápolja és hirdesse most már azokat az eszméket, melyeknek el nem múló lobogása szükséges ahhoz, hogy az önálló, független és államfenntartó, fajtájában erős Magyarország Kelet-Európában megfelelően hivatásnak!

Magyar nemzeti egység

Írta Antal Géza dr. dunántúli református püspök

„Legszorosabb tisztünk, hogy mindennek, ami honunkat megrendíthetné, lelkiismeretesen elejét vegyük“ Széchenyi: Hunnia

Európa egyetlen országában sem látjuk a nemzetiségeknek és felekezeteknek azt a nagy számát, melyet Nagymagyarország földjén találunk. A magyar nemzet mellett német, tót, román, szerb, vend, ruthén nemzetiségek szállták meg a hármas bére és négy folyó országát csodálatosan elvegyülve, bár a magyar inkább a Duna-Tisza síkján telepedett meg, a nemzetiségek pedig főképp a hegyvidékeket szállták meg. Felekezetileg is a római katolikus egyház mellett a két protestáns történelmi egyház, a görög-keleti, a görög-katolikus, az unitárius és a zsidó egyházak, illetve ezek hívei sajátos elkeveredésében éltek egymás mellett. Ennyi nemzetiség és felekezeti széttagoltság között is meglátni, hogy ennek a nemzetnek, mint egységes nemzetnek missziója van s hogy ennek a misszióknak a szolgálatába kell beállítani a különböző nemzetiségeket és különböző felekezeteket egyaránt, ez csak egy olyan prófétai léleknek volt lehetséges, mint aminő Széchenyi István lelke volt.

Gróf Széchenyi István éppen most száz év előtt adott először kifejezést a nemzeti egység nagy gondolatának „Hitel“ című művében s ettől fogva haláláig e gondolatnak lelkes apostola és munkása volt, mert csak a nemzeti egységben látta biztosítva a nemzet jövő fejlődését és elhivatottsága megvalósíthatását.

A legnagyobb magyar nyomdokaiba lépett a nemzeti egység nagy gondolatának ápolásában az első magyar felelős kormány éppen úgy, mint a kiegyezési kormány s legkiválóbb államférfiaink eg-

nek egyes polgárai a maguk foglalkozását oly odaadással űzik, mintha függene a haza jobbléte, éppen úgy tekintette ő az egyes nemzetiségek kulturális kifejlődését és az egyes egyházak vallás-erkölcsi építő munkáját olyan elemeknek, amelyekből végeredményben az egységes magyar nemzet felvirágoztatása fejlődik ki.

Ez a gondolat magával hozta azt, hogy Széchenyi nem elnyomni, hanem fejleszteni akarta a nemzetiségeket s nem akadályozni, hanem segíteni az egyházakat a maguk vallás-erkölcsi feladataiknak megvalósításában, de mind a kettőt azon feltétel alatt, hogy ezzel legjobb erőik az egységes magyar nemzet kifejlődésének és történelmi hivatása betöltésének szolgálatába állanak.

Azok a szomorú idők, amelyek a vesztett háború és egy ránk diktált kényszerbéké siralmas következményeivel borították el szerencsétlen hazánkat, fokozottabb kötelességünkkel teszik, hogy a nemzeti egység nagy gondolatában egyesítsük erőinket s centrifugális törekvések helyett, amelyek ennek az egységnek csak ártalmára lehetnek, igyekezzünk minden erőnket összefogva, a nemzeti egység szolgálatába állítani különböző téren, különböző irányban folytatott munkásságunkat.

Ha volt valaha idő, amikor háttérbe kell szorulniok partikuláris törekvéseknek, ismételjük, bármily tiszteletreméltók is azok s a nemzeti egység nagy gondolatának kell uralnia a lelkeket, úgy a mi napjaink azok. De hiszen, amikor saját külön céljainkat becsülettel szolgáljuk, Széchenyi mélyértelmű felfogása szerint szolgáljuk az egységes nemzet nagy érdekeit is. Csak arra ügyeljünk, hogy saját külön céljaink szolgálatában ne a rivalizálás szelleme vegyen rajtunk erőt s ne egymás munkájának kicsinylésével igyekezzünk a magunk munkájának értékét nagyobbak feltüntetni, hanem igazi odaadó építő munkával legyünk rajta azon, hogy a mi építésünk a nemzet épületének megerősítésére is szolgáljon.

Nagy a cél, amely előttünk van; talán nagyobb, mint mikor szunnyadó álmaiból rázta fel Széchenyi a történelmi Nagymagyarország lakosságát, de minél nagyobb a cél, annál inkább kell, hogy szent elhatározásra sarkaljon bennünket, arra a szent elhatározásra, hogy csak ezt a célt tekintsük s ennek állítsuk legjobb munkánkat s legbeesültebb törekvéseinket szolgálatába. A halhatatlan magyar Stádiumában plasztikusan jelzi kötelességünket s amint az ő mondását tettem e cikk-jelmondatává, úgy legyen szabad az ő szavaival zárnom be cikkemet: „Az emberiségnek egy nemzetet megtartani“ — ez és nem kevesebb forog most kérdésben s rajtunk áll ennek eszközlése! Feleljünk meg — az Istenért — e dicső hivatásnak! Fia-tal és öreg, nemes és nem-nemes, katolikus és nemkatolikus fogj kezet most s hiú szenvedelméidnek, kislelkű viszálykodásaidnak ne áldozd fel honodnak nemes- csak javát, de valóban még létét is! Mentse meg tenmagad azoknak a keserű epekedéseknek fullánkjaitól, melyek még síron túl is kínoznák boldogtalan lelkeket, ha gyengeségeid közt anyádat, a hazát gázolni tudnád, most, midőn rokonérzés által egyesítve, nemesak ura lehetnél az azt fenyegető veszélyeknek, hanem Hunniát eddig alig sejtített magasságra is emelhetnéd!“

minden reggel
alvára el a
B.H.-t